

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 grudnia 2020 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie XXII Wydział Własności Intelktualnej

w składzie następującym:

Przewodniczący sędzia SO Beata Piwowarska

Protokolant Marta Wińska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 23 listopada 2020 r. w Warszawie

sprawy z powództwa **M.F.**

przeciwko **D. S.A. z siedzibą w Warszawie**

o zapłatę

1. zasądza od D. S.A. z siedzibą w Warszawie na rzecz M.F. odsetki ustawowe za opóźnienie od kwoty 13.017,82 (trzynaście tysięcy siedemnaście 82/100) złotych za czas od dnia 19 sierpnia 2020 r. do dnia 8 października 2020 r.;
2. oddała powództwo w pozostałej części;
3. zasądza od M. F. na rzecz D. S.A. z siedzibą w Warszawie kwotę 3.617 (trzy tysiące sześćset siedemnaście) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania.

SO Beata Piwowarska

UZASADNIENIE

18 września 2020 r. M.F. wniosła o zasądzenie na jej rzecz od D. S.A. z siedzibą w Warszawie kwoty 33.291,80 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie za czas od dnia 14 lipca 2020 r. do dnia zapłaty tytułem wynagrodzenia w związku z dokonaną zawodowo odsprzedażą oryginalnych egzemplarzy utworów pod tytułem „(...)” z 1961 r. - w czasie aukcji 28 maja 2020 r. oraz „(...)” z 1972 r. - w czasie aukcji 21 maja 2020 r. (*droit de suite*) W.F. , którego spadkobierczynią jest powódka. Domagała się także zasądzenia na jej rzecz zwrotu kosztów postępowania. (k.5-23)

D. S.A. z siedzibą w Warszawie zażądała oddalenia powództwa i zwrotu kosztów procesu. Wyjaśniła, że 3 sierpnia 2020 r., po otrzymaniu ceny przybicia, zapłaciła powódce kwotę 13.017,82 zł za obraz „(...)”. Zakwestionowała wysokość żadanego *droit de suite* należnego za ten obraz, nieuwzględniającego podatku VAT. Wskazała, że obowiązek zapłaty za obraz „(...)” nie zaktualizował się, gdyż umowa sprzedaży nie doszła do skutku. Sprzedający nie otrzymał dotychczas ceny przybicia, a zatem własność obrazu nie została przeniesiona na nabywcę. (k.35-50)

W piśmie procesowym datowanym na 4 listopada 2020 r. powódka poparła roszczenia wskazując, że obowiązek zapłaty przez pozwaną aktualizuje się w momencie zawarcia umowy sprzedaży, która ma charakter konsensualny, a nie jej wykonania - przejścia własności rzeczy na kupującego, zapłaty ceny lub wydania rzeczy kupującemu. Zakwestionowała również przedstawiony przez pozwaną sposób naliczenia wysokości *droit de suite* za obraz „(...)”.

Wniosła o wydanie środka dowodowego w postaci wszystkich faktur VAT lub VAT marża jakie wystawiła pozwana w okresie do października 2020 r., ze zanonimizowanymi danymi nabywców, a także wyjawienie w jakich bankach prowadzone są na rzecz spółki rachunki bankowe, by następnie zobowiązać wskazane banki do ujawnienia wyciągów z rachunków prowadzonych na rzecz D. S.A., a Trzeci Urząd Skarbowy W. do przedłożenia plików JPK_VAT złożonych przez pozwaną - za okres od maja do października 2020 r. (k.56-62) D. S.A. sprzeciwiła się wydaniu środka dowodowego żadanego przez powódkę. (k.69-71)

Na rozprawie 23 listopada 2020 r. pełnomocnik powódki przyznał, że M.F. otrzymała od pozwanej kwotę 13.017,82 zł za obraz „(...)”. Cofnął w tym zakresie pozew żądając jednak zapłaty odsetek za opóźnienie za czas od 14 lipca 2020 r. do 8 października 2020 r. Pozwana nie wyraziła zgody na ograniczenie powództwa. (k.75)

Sąd ustalił:

Zmarły 25 października 2015 r. W.F. był artystą malarzem, grafikiem, plakacistą i rzeźbiarzem. (bezsporne) M.F. jest jego jedyną spadkobierczynią. (dowód: postanowienie Sądu Rejonowego w Grójcu z 8.06.2016 r. w sprawie sygn. akt I Ns 24/16 k.9v)

D. S.A. z siedzibą w Warszawie prowadzi działalność gospodarczą w zakresie zawodowej sprzedaży dzieł sztuki. (dowód: odpis z rejestru przedsiębiorców KRS k.12-13, wydruk ze strony internetowej k.14-15)

Zasady udziału w aukcjach organizowanych przez pozwaną określają: „Przewodnik dla klienta”, „Warunki sprzedaży aukcyjnej” i „Warunki potwierdzenia autentyczności”. Zgodnie z pkt 4.5 „Warunków sprzedaży aukcyjnej”, uderzenie młotkiem przez aukcjonera oznacza akceptację najwyższej oferty i zawarcie umowy sprzedaży pomiędzy D. S.A. a kupującym, który zobowiązany jest do zapłaty należności za wylicytowany obiekt w terminie 10 dni od dnia aukcji. (III.1 „Przewodnika dla klienta”). Pkt 5.4 wskazuje natomiast, że własność zakupionego obiektu nie przejdzie na kupującego, dopóki D. S.A. nie otrzyma pełnej ceny nabycia, opłaty aukcyjnej lub innych opłat. Pozwana nie jest zobowiązana do przekazania obiektu kupującemu do chwili przeniesienia własności. (dowód: informacja i „Warunki sprzedaży aukcyjnej” k.19-20)

21 maja 2020 r. D. S.A. zorganizowała aukcję publiczną, w ramach której oryginalny egzemplarz utworu „(...)” W. F. wylicytowany został za kwotę 520.000 zł. 28 maja 2020 r. zorganizowała aukcję publiczną, w ramach której oryginalny egzemplarz utworu „(...)” W.F. wylicytowany został za kwotę 290.000 zł. Zgodnie z zasadami sprzedaży aukcyjnej, do wylicytowanej ceny doliczana jest opłata aukcyjna w wysokości 18% oraz opłata z tytułu *droit de suite* wynosząca 5%. (dowód: wydruki ze strony internetowej k.16-18)

Pismem datowanym na 2 lipca 2020 r. M.F. wezwała D. S.A. do zapłaty 33.291,80 zł z ustawowymi odsetkami - w terminie 7 dni od dnia doręczenia wezwania, co miało miejsce 6 lipca 2020 r., jako wynagrodzenia za dokonaną zawodowo 21 i 28 maja 2020 r. odsprzedaż oryginalnych egzemplarzy utworów W.F.. W odpowiedzi na wezwanie doręczone pełnomocnikowi powódki 15 lipca 2020 r. pozwana poinformowała, że nie otrzymała zapłaty za wylicytowane obrazy. (dowód: korespondencja k.21-22)

3 sierpnia 2020 r. zwycięzca aukcji z 28 maja 2020 r. zapłacił pozwanej cenę przybicia obrazu „(...)”. 11 sierpnia 2020 r. D. S.A. rozpoznała sprzedaż tego obrazu i wystawiła na rzecz kupującego fakturę VAT obejmującą *droit de suite* w kwocie 13.130 zł. (dowód: dowód wpłaty k.42, faktura VAT nr (...) k.43, raport sprzedaży k.44) Pismem z dnia 9 października 2020 r. poinformowała powódkę o sprzedaży obrazu „(...)” i wyjaśniła, że (...) spółka z o.o. z siedzibą w W. dokona w jej imieniu wypłaty *droit de suite* w wysokości 13.017,82 zł, obliczoną z uwzględnieniem art. 19⁴ ustawy z 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Jednocześnie wyjaśniła, że dotychczas nie otrzymała zapłaty za obraz „(...)”. (dowód: pismo k.47) Kwota 13.017,82 zł wpłynęła na rachunek bankowy pełnomocnika powódki 9 października 2020 r. (dowód: dowody zapłaty k.48, 49)

Okoliczności faktyczne istotne dla rozstrzygnięcia sporu ustalone zostały przez Sąd na podstawie zaoferowanych przez strony dokumentów i wydruków ze stron internetowych. Nie były one wzajemnie kwestionowane, spór stron dotyczył oceny prawnej zaistniałych zdarzeń, nie zaś faktów stanowiących podstawę dochodzonych roszczeń.

Sąd zważył:

Materialnoprawną podstawę żądania pozwu stanowi art. 19 ust. 1 ustawy z 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1231, z 2020 r. poz. 288). Zgodnie z tym przepisem, twórcy i jego spadkobiercom, w przypadku dokonanych zawodowo odsprzedaży oryginalnych egzemplarzy utworu plastycznego lub fotograficznego, przysługuje prawo do wynagrodzenia w wysokości 5% części ceny sprzedaży nieprzekraczającej równowartości 50.000 euro (pkt 1.).

Wprowadzona ustawą z 23 marca 2006 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. Nr 66, poz. 474) nowelizacja art. 19, uzupełnionego art. 19¹-19⁵, stanowiła implementację do polskiego porządku prawnego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/84/WE z 27 września 2001 r. w sprawie prawa autora do wynagrodzenia z tytułu odsprzedaży oryginalnego egzemplarza dzieła sztuki, zgodnie z którą celem prawa do wynagrodzenia z tytułu odsprzedaży jest zapewnienie, aby autorzy plastycznych lub graficznych dzieł sztuki mieli udział w sukcesie gospodarczym swoich oryginalnych dzieł sztuki. Stwarza ono możliwości przywrócenia równowagi między sytuacją gospodarczą autorów graficznych i plastycznych dzieł sztuki, a sytuacją innych twórców, którzy czerpią korzyści z tytułu kolejnych eksploatacji swoich utworów (pkt 3 preambuły). Istotą *droit de suite* jest więc przyznanie autorom dzieł plastycznych oraz niektórych innych kategorii dzieł sztuki, a także ich spadkobiercom prawa do określonego ułamka ceny osiągniętej z odsprzedaży dokonanej w obrocie profesjonalnym - udziału w zyskach osoby odsprzedającej oryginalny egzemplarz utworu.

Oryginalnymi egzemplarzami utworu w rozumieniu ust. 1 art. 19 są:

1. egzemplarze wykonane osobiście przez twórcę;
2. kopie uznane za oryginalne egzemplarze utworu, jeżeli zostały wykonane osobiście, w ograniczonej ilości, przez twórcę lub pod jego nadzorem, ponumerowane, podpisane lub w inny sposób przez niego oznaczone. (art. 19 ust. 3 pr.autor.)

Odsprzedażą w rozumieniu art. 19 ust. 1 jest każda sprzedaż następująca po pierwszym rozporządzeniu egzemplarzem przez twórcę, zawodową odsprzedażą są natomiast wszystkie czynności dokonywane w ramach prowadzonej działalności przez sprzedawców, kupujących, pośredników oraz inne podmioty zawodowo zajmujące się handlem dziełami sztuki lub rękopisami utworów literackich i muzycznych. (art. 19² pr.autor.)

Pojęciem kluczowym dla stosowania przepisów art. 19–19⁵ pr.autor. jest właściwe rozumienie znaczenia „zawodowej odsprzedaży” utworów. Jak wskazuje Damian Flisak, roszczenie o wynagrodzenie, aktualizuje się w odniesieniu do sprzedaży dokonanej przez nabywcę egzemplarza utworu, stosuje się je do drugiego i kolejnych aktów rozporządzenia dziełem w profesjonalnym obrocie, polegających na przeniesieniu prawa własności wskutek zawarcia umowy sprzedaży, czy też innej umowy polegającej na obustronnej wymianie świadczeń. Nie skutkuje takim obowiązkiem zawarcie umowy nieprzenoszącej prawa własności. Żądanie zapłaty przysługuje niezależnie od tego,

czy sprzedający odniósł zysk z odsprzedaży utworu, czy też poniósł stratę. (Damian Flisak, Komentarz do wybranych przepisów ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, LEX/el., 2018)

Polski ustawodawca przyjął konstrukcję umowy sprzedaży o podwójnym skutku. Zgodnie z ogólną zasadą, samo jej zawarcie powoduje przejście własności rzeczy na kupującego, są jednak wyjątki mogące wynikać z przepisów szczególnych (np. art. 589 k.c.) lub z woli umawiających się stron. Zastrzeżenie dla zbywcy własności wylicytowanego obiektu do czasu zapłaty pełnej kwoty należności sprawia, że do „odsprzedaży” w rozumieniu art. 19 pr.autor. dochodzi dopiero po uzyskaniu przez dom aukcyjny ceny przybicia.

Sąd podziela pogląd wyrażony w wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie wydanym 23 czerwca 2020 r. w sprawie sygn. akt I ACa 563/19, że zawarcie umowy w wyniku aukcji następuje z chwilą udzielenia przybicia, ale nie oznacza to, że w sytuacji, gdy ostatecznie licytant nie uścił ceny nabycia, po stronie twórcy lub jego spadkobiercy powstaje roszczenie o wypłacenie *droit de suite*, jedynie z uwagi na wylicytowanie dzieła. Zgodnie z warunkami sprzedaży aukcyjnej przyjętymi w D. S.A., umowa, do której zawarcia dochodzi z chwilą przybicia, ma charakter sprzedaży z zastrzeżeniem własności (art. 589 k.c.), a zatem o odsprzedaży można mówić dopiero po zapłacie ceny, kiedy to dochodzi do przejścia prawa własności.

Za takim rozumieniem powołanych przepisów przemawiają poglądy wyrażane w doktrynie i w orzecnictwie. Jak wskazuje prof. Elżbieta Traple, roszczenie o wynagrodzenie *droit de suite* staje się wymagalne z chwilą przeniesienia własności, a nie zapłaty całej ceny. (Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz pod redakcją Janusza Barty i Ryszarda Markiewicza, Zakamycze 2005, str. 269) Zapłata ceny nie będzie miała znaczenia w sytuacji zawarcia umowy sprzedaży na zasadach ogólnych, w niniejszej sprawie uzależnione zostało od niej przeniesienie własności wylicytowanego obrazu, a w konsekwencji obowiązek zapłaty *droit de suite*.

Także prawo francuskie, z którego wywodzi się omawiana instytucja w sposób jednoznaczny wiąże powstanie tego uprawnienia z przejściem własności, a nie z faktem zawarcia umowy. (por. art. R 122-2 *Code de la propriété intellectuelle*, także Teresa Grzeszak, *Droit de suite w prawie autorskim*, Uniwersytet Warszawski Wydział Prawa i Administracji Warszawa 1991, str.98-99)

Podstawą obliczenia wynagrodzenia z tytułu *droit de suite* jest cena wskazana przez strony w umowie. Jeżeli jednak różni się od ceny faktycznie zapłaconej, twórca lub jego spadkobierca mogą domagać się zapłaty wynagrodzenia od ceny faktycznie zapłaconej. Istotnym wzmocnieniem ich pozycji jest uregulowane w art. 19³ ust. 3 roszczenie o udzielenie informacji i o udostępnienie dokumentów niezbędnych do określenia należnego wynagrodzenia z tytułu odsprzedaży oryginalnego egzemplarza lub rękopisu utworu. Bez tej szczególnej regulacji twórcy i ich spadkobiercy mogliby napotkać trudności w dochodzeniu należnego im *droit de suite*. (Janusz Barta (red.), Ryszard Markiewicz (red.), Monika Czajkowska-Dąbrowska, Zbigniew Ćwiąkalski, Krzysztof Felchner, Elżbieta Traple, *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, LEX 2011)

Bezsporne w sprawie jest, że D. S.A. trudni się zawodowo odsprzedażą oryginalnych utworów plastycznych, z których dwa autorstwa W.F. zostały wylicytowane na aukcjach publicznych w dniach 21 i 28 maja 2020 r. Z chwilą przybicia doszło do zawarcia umów sprzedaży z zastrzeżeniem własności, na co wskazują „Warunki sprzedaży aukcyjnej”.

Powódka jako uprawniona z *droit de suite* nie może mieć wpływu na warunki na jakich pozwana zawarła umowę sprzedaży, w szczególności zastrzeżenie własności, cenę, należne podatki. Nie może interpretować umów zawieranych przez pozwaną z klientami odmiennie od zapisów warunków przyjętych dla aukcji publicznych przez D. S.A., na które zgodzili się uczestnicy aukcji. Pozwana nie kwestionuje swego zobowiązania do zapłaty spadkobierczyni twórcy *droit de suite*. Za słusznością jej stanowiska, że wymagalność roszczeń odpowiadających w tym przypadku 5% wylicytowanych cen zależy od przejścia własności na nabywcę, co następuje po uregulowaniu wszystkich należności przemawia brzmienie powołanych przepisów w powiązaniu z warunkami, na jakich dochodzi do zawarcia umowy z uczestnikiem licytacji, na którego rzecz dokonano przybicia.

Zatem roszczenie pozwu jest wymagalne wyłącznie w odniesieniu do *droit de suite* za obraz „(...)” w wysokości 13.017,82 zł. Kwota ta została powódce zapłacona w toku postępowania, a ponieważ nie doszło w tym zakresie do skutecznego cofnięcia pozwu, Sąd oddalił co do niej powództwo. Na uwzględnienie nie zasługuje niewymagalne w dacie zamknięcia rozprawy roszczenie o zapłatę *droit de suite* za obraz „(...)” W.F., za który nabywca nie zapłacił wylicytowanej ceny, nie doszło więc do „odsprzedaży” w rozumieniu art. 19 ust. 1 pr. autor.

W przekonaniu Sądu brak przy tym podstaw do obciążania pozwanej obowiązkiem ujawnienia bardzo obszernej dokumentacji księgowej i handlowej, o co wnioskuje powódka w piśmie procesowym z 4 listopada 2020 r. Aukcje prowadzone przez D. S.A. mają charakter publiczny. Jak wynika z akt sprawy, pozwana informuje powódkę uprawnioną do *droit de suite* o odsprzedaży obrazów W.F. Sąd nie znajduje przyczyn, dla których należałoby uznać, że oświadczenia pozwanej i jej pełnomocnika procesowego są niezgodne z prawdą. Powódka nie powołuje na poparcie wniosku istotnie naruszającego tajemnicę przedsiębiorstwa D. S.A. żadnego faktu, choć strony prowadzą liczne spory sądowe.

Stosownie do art. 19⁴ pr. autor., ceny sprzedaży określone w art. 19 ust. 1 i art. 19¹ są cenami po odliczeniu podatku od towarów i usług należnego z tytułu dokonanej odsprzedaży oryginalnego egzemplarza lub rękopisu utworu. Jakkolwiek przepisy nie obciążają nabywcy dzieła, który jest stroną umowy sprzedaży, obowiązkiem zapłaty podatku VAT, to z faktem odsprzedaży wiąże się obowiązek zapłaty takiego podatku przez podmiot zawodowo zajmujący się handlem dziełami sztuki, jest to więc należność ściśle związana z uzyskaniem prawa do *droit de suite* i wpływająca na wysokość należnej twórcy lub jego spadkobiercy kwoty. D. S.A. jako komisant zawierający na rzecz komitenta umowę sprzedaży jest zatem uprawniona do uwzględnienia przy obliczeniu kwoty należnej M.F. kwoty podatku od towarów i usług z tytułu dokonanej sprzedaży aukcyjnej. Zawężająca interpretacja przepisu art. 19⁴ pr. autor. nie byłaby w tym przypadku prawidłowa. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 23.06.2020 r., I ACa 563/19, Teresa Grzeszak, op.cit., str.97-98)

Zgodnie z art. 455 k.c., jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania. W praktyce dłużnik ma dwa tygodnie by spełnić świadczenie nie narażając się na zarzut. Opóźnienie dłużnika ze spełnieniem świadczenia pieniężnego uzasadnia żądanie odsetek przez wierzyciela, chociażby nie poniósł on żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za

które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności. (art. 481 § 1 k.c.) Strony mogą umownie określić stopę odsetek, w braku uzgodnień należeć będą się odsetki ustawowe w wysokości wskazanej w § 2. Dłużnik popada w opóźnienie, jeśli nie spełnia świadczenia pieniężnego w terminie, w którym stało się ono wymagalne, także wtedy, gdy kwestionuje istnienie lub wysokość świadczenia. (tak: wyroki Sądu Najwyższego z 17.05.2000 r., I CKN 302/00 i z 13.10.1994 r., I CRN 121/91)

M.F. wezwała pozwaną do zapłaty *droit de suite* zanim roszczenie stało się wymagalne. Dopiero 3 sierpnia 2020 r. zwycięzca aukcji z 28 maja 2020 r. zapłacił wylicytowaną cenę obrazu „(...)”. 4 sierpnia rozpoczął bieg czternastodniowy termin do spełnienia świadczenia, po którego bezskutecznym upływie D. S.A. popadła w opóźnienie. Spełnienie świadczenia w dniu 9 października 2020 r. uzasadnia uwzględnienie powództwa w zakresie żądania odsetek ustawowych za opóźnienie od kwoty 13.017,82 zł za czas od dnia 19 sierpnia 2020 r. do dnia 8 października 2020 r., jakkolwiek Sąd ma świadomość, że w obrocie gospodarczym dotrzymanie przy tego rodzaju rozliczeniach czternastodniowego terminu jest zazwyczaj niemożliwe.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na zasadzie art. 100 zdanie drugie k.p.c. obciążając nimi w całości powódkę, która znając stanowisko sądów we wcześniejszych tego samego rodzaju sprawach (o czym świadczą motywy wyroków przywoływanych przez strony w toku postępowania) zainicjowała spór pomimo niewymagalności roszczenia i uległa w jego przeważającej części, w tym co do obszernego wniosku o wydanie środka dowodowego. Postępowanie przedsądowe ograniczyła do wysłania jednego wezwania, wyznaczając bardzo krótki – 7. dniowy termin na spełnienie żądania.

Do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez adwokata zalicza się wynagrodzenie, jednak nie wyższe niż stawki opłat określone w odrębnych przepisach i wydatki jednego adwokata, koszty sądowe oraz koszty nakazanego przez sąd osobistego stawienia strony. (§ 3 art. 98 k.p.c.) Stronom reprezentowanym przez radcę prawnego zwraca się koszty w wysokości należnej według przepisów o wynagrodzeniu adwokata. (art. 99 k.p.c.) Opłaty za czynności radców prawnych przed organami wymiaru sprawiedliwości określa rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych. Zasądzając opłatę sąd bierze pod uwagę niezbędny nakład pracy, a także charakter sprawy i wkład pracy pełnomocnika w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia. (§ 15.) Przy wartości przedmiotu sporu powyżej 10.000 zł do 50.000 zł stawka minimalna wynagrodzenia radcy prawnego wynosi 3.600 zł. (§ 2 pkt 5)